

Sygn. akt. IV Ka 1043/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 grudnia 2013 roku

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy IV Wydział Karny Odwoławczy
w składzie:

Przewodniczący SSO Mariola Urbańska - Trzecka

Sędziowie SO Danuta Lesiewska

SO Małgorzata Lessnau-Sieradzka - sprawozdawca

Protokolant sekr. sądowy Marcin Białowas

przy udziale Antoniny Kasprowicz-Czerwińskiej Prokuratora Prokuratury Okręgowej
w Bydgoszczy

po rozpoznaniu w dniu 16 grudnia 2013 roku

sprawy **S. G.**

oskarżonego z art. 229§1 i 3 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

na skutek apelacji wniesionej przez obrońcę oskarżonego

od wyroku Sądu Rejonowego w Bydgoszczy

z dnia 5 września 2013 roku sygn. akt IV K 767/05,

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w Bydgoszczy do ponownego rozpoznania.

IV Ka 1043/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Bydgoszczy z dnia 5 września 2013 roku, wydanym w sprawie o sygnaturze akt IV K 767/05, oskarżonego S. G. uznano za winnego tego, że:

w okresie od czerwca 2001 roku do 28 kwietnia 2002 roku w B., przy stacji paliw przy ulicy (...), działając w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, udzielił korzyści majątkowej J. C. - funkcjonariuszowi Służby Więziennej, skazanemu wyrokiem Sądu Rejonowego w Bydgoszczy IV Wydział Karny z dnia 4 listopada 2004 roku, sygn. akt IV K 1788/02, w łącznej kwocie około 5.700 zł w zamian za naruszenie obowiązku służbowego polegającego na wniesieniu co najmniej 9 telefonów komórkowych na teren Aresztu Śledczego w B. dla osób tam osadzonych, wbrew przepisom ustawy o Służbie Więziennej z dnia 26.04.1996 roku i Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 05.08.1997 roku w sprawie szczegółowego trybu działań funkcjonariuszy Służby Więziennej podczas wykonywania czynności służbowych, tj. popełnienia przestępstwa z art. 229§3 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i za to na podstawie art. 229§3 k.k. wymierzono mu karę 2 lat pozbawienia wolności.

Obciążono oskarżonego kosztami postępowania, w tym opłatą w kwocie 300 zł.

Od powyższego orzeczenia apelację wniósł obrońca oskarżonego, skarżąc wyrok w całości, zarzucając:

-obrazę przepisów postępowania, mającą wpływ na treść orzeczenia a mianowicie art. 6 k.p.k. polegającą na pozbawieniu oskarżonego prawa do obrony, poprzez zamknięcie w dniu 5 września 2013 roku przewodu sądowego i udzielenie głosu stronom, pomimo tego, że ustanowiony w sprawie obrońca z wyboru w dniu 4 września 2013 roku wypowiedział oskarżonemu stosunek obrończy o czym oskarżony nie był poinformowany, a sam oskarżony nie był obecny na rozprawie,

- obrazę przepisów postępowania, mającą wpływ na treść orzeczenia a mianowicie art. 7 k.p.k. polegającą na dowolnym uznaniu za wiarygodne wyjaśnień oskarżonego J. C. i zeznań świadka Z. W. oraz przyjęcie, iż fakt niewykonania żadnego połączenia pomiędzy numerami (...)i (...)wskazuje na to, że należą one do jednej osoby,

- obrazę przepisów postępowania, mającą wpływ na treść orzeczenia a mianowicie art. 167 k.p.k. w zw. z art. 172 k.p.k. polegającą na nieprzeprowadzeniu konfrontacji pomiędzy świadkiem W. a oskarżonym J. C. pomimo sprzeczności w ich relacjach,

- błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia przez uznanie, że oskarżony S. G. posiadał telefony o nr (...)oraz (...)podczas, gdy posiadanie tych samych telefonów Sąd przypisuje jednocześnie J. C..

Nadto na podstawie art. 452§2 k.p.k. obrońca oskarżonego powołując się na brak możliwości złożenia wniosku na wcześniejszym etapie postępowania wniósł o uzupełnienie przewodu sądowego i przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków: Z. P., A. W., A. T., R. T., J. K. (1), J. K. (2), A. S., R. K., D. K., P. R., Z. G., M. R., G. P., R. W. na okoliczność wieloletniego konfliktu pomiędzy oskarżonym G. a S. C..

Formułując powyższe zarzuty obrońca oskarżonego wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego od popełnienia zarzuconego mu czynu, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd odwoławczy zważył, co następuje:

Apelacja obrońcy oskarżonego S. G. okazała się zasadna w zakresie zarzutu obrazy art. 6 k.p.k.

Przepis ten określa bowiem jedno z fundamentalnych praw oskarżonego w procesie karnym, przy czym prawo to gwarantowane jest także Konstytucją RP (art. 42 ust. 2) oraz umowami międzynarodowymi (art. 6 ust. 3 lit. c w zw. z art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 1950 r.; art. 14 ust. 3 lit. d Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z 1966 r.), a sposób jego realizacji ma wpływ na ocenę procesu karnego i wydanego orzeczenia. Jest zatem zrozumiałe, że ewentualne naruszenie tej normy procesowej, także w aspekcie korzystania z pomocy obrońcy rodzi poważne konsekwencje procesowe, poddając w wątpliwość rzetelność procesu karnego. Naruszenie przepisu art. 6 k.p.k. skarżący wiąże z prowadzeniem w dniu 5 września 2013r. rozprawy pod nieobecność oskarżonego S. G. oraz pod nieobecność jego obrońcy adw. T. U. oraz zamknięciem przewodu sądowego i wydaniem tego dnia wyroku. Zanim jednak zostanie dokonana ocena sytuacji procesowej zaistniałej w dniu 5 września 2013 r., przypomnieć należy niektóre fakty. Oskarżony od początku rozpoczęcia ponownego procesu w tej sprawie, po uchyleniu poprzedniego wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania, korzystał z pomocy obrońcy z wyboru adw. T. U.. Podczas rozprawy dnia 12 lipca 2013r. oskarżony oświadczył, że wnosi, aby nie doprowadzać go na kolejny termin rozprawy, który Sąd wyznaczył na 5 września 2013r. godz. 9.00. W związku z takim wnioskiem oskarżonego Sąd nie zarządził doprowadzenia oskarżonego na termin rozprawy dnia 5 września 2013r. Tego samego dnia tuż przed rozprawą o godz. 8.30 do Sądu wpłynęło pismo obrońcy oskarżonego adw. T. U. datowane na 4 września 2013r. zawierające oświadczenie, że z uwagi na wypowiedzenie pełnomocnictwa nie jest już obrońcą oskarżonego. W efekcie na termin rozprawy dnia 5 września 2013r. nie stawił się ani oskarżony, ani jego dotychczasowy obrońca. Na tym terminie rozprawy Sąd przeprowadził dowód z akt osobopoznawczych oskarżonego, odczytał informacje dotyczącą świadka W. i oddalił wniosek dowodowy obrońcy oskarżonego z dnia 15 listopada 2012r., po czym zamknął przewód sądowy i udzielił głosu obecnym stronom tj. tylko prokuratorowi i wydano wyrok.

Oceniając postępowanie sądu meriti nie trudno zauważyć, że w zaistniałej sytuacji procesowej, w końcowej fazie postępowania w sprawie, decyzja sądu uniemożliwiła oskarżonemu skorzystanie z pomocy obrońcy ewentualnie osobiste uczestniczenie w rozprawie, w której nie brał udziału dotychczasowy obrońca oskarżonego. Prawdą jest, że obrońca poinformował Sąd o wypowiedzeniu oskarżonemu pełnomocnictwa dopiero w dniu rozprawy. Faktem jest również to, że oskarżony nie został doprowadzony na termin rozprawy albowiem na poprzedniej rozprawie złożył oświadczenie, że nie chce, aby go doprowadzać z zakładu karnego. W świetle powyższych okoliczności brak było na terminie rozprawy dnia 5 września 2013r. informacji, czy oskarżony w dniu rozprawy wiedział o tym, że obrońca wypowiedział jemu pełnomocnictwo. Obrońca ustanowiony przez oskarżonego nie stawiał się na rozprawie dnia 5 września 2013r. a skutki tego, polegające na braku obecności obrońcy na ostatniej rozprawie w tej sprawie i niemożności przedstawienia stanowiska także w fazie głosów stron (art. 406 § 1 k.p.k.), obciążały wyłącznie oskarżonego, pozbawiając go możliwości korzystania z pomocy obrońcy, którego sam ustanowił. Prawo oskarżonego do korzystania z pomocy obrońcy (art. 6 k.p.k.) nie może być wyłączone na skutek uchybień w wykonywaniu obowiązków przez obrońcę, który mając wyznaczony termin rozprawy winien z odpowiednim wyprzedzeniem poinformować o wypowiedzeniu pełnomocnictwa zarówno oskarżonego, jak i Sąd. W zaistniałej w niniejszej sprawie sytuacji rzeczą sądu meriti było takie postąpienie, aby oskarżony nie ponosił negatywnych konsekwencji zbyt późnego poinformowania zarówno jego, jak i Sądu o wypowiedzeniu pełnomocnictwa, zważywszy zwłaszcza na końcową fazę postępowania i ostatni termin rozprawy, czego sąd był przecież świadom (por. zapis w protokole rozprawy z dnia 12 lipca 2013r.). Podkreślić należy, że takie stanowisko wielokrotnie już zajmował także Sąd Najwyższy, wskazując, iż nie jest dopuszczalne, aby oskarżony ponosił negatywne konsekwencje w aspekcie prawa do korzystania z pomocy obrońcy (art. 6 k.p.k.), z powodu niewystarczającej dyscypliny po stronie obrońcy (por. np. wyroki SN: z dnia 16 grudnia 2003 r., II KK 123/03, R-OSNKW 2003, poz. 2716; z dnia 21 października 2004 r., II KK 239/04, R-OSNKW 2004, poz. 1883; z dnia 29 października 2009 r., V KK 130/09, Lex 550541).

Istotą obrazy przepisu art. 6 k.p.k. było to, że uchybienie w postępowaniu adw. T. U., który o tym, że przestał być obrońcą oskarżonego poinformował Sąd dopiero w dniu rozprawy, kiedy było już wiadomo, że oskarżony nie będzie w niej brał udziału skutkowało pozbawieniem oskarżonego prawa do skorzystania z pomocy obrońcy na ostatnim terminie rozprawy, co w sytuacji, gdy oskarżony nie brał udziału w tej rozprawie, wyłączało nawet prawo oskarżonego do wystąpienia jego przedstawiciela procesowego w fazie głosów stron, ostatnim etapie procesu, na którym albo on albo jego przedstawiciel procesowy mógł przedstawić własną ocenę i analizę zarówno materiału dowodowego, jak i zagadnień natury prawnej. Nie ma znaczenia w aspekcie korzystania z pomocy obrońcy fakt, że oskarżony nie stawiał się na rozprawę w dniu 5 września 2013r. Prawo do korzystania z pomocy obrońcy unormowane w art. 6 k.p.k. nie jest przecież warunkowane stawiennictwem oskarżonego na rozprawie, a skoro ustawa procesowa takich ograniczeń nie wprowadza, to nie mogą być one wprowadzane w inny sposób. W taki też sposób prawo to ujmowane jest w standardach międzynarodowych. W sprawie K. przeciwko Francji (skarga 29731/96, orzeczenie z dnia 13 lutego 2001 r.) ETPCz stwierdził, że prawo każdego oskarżonego do skutecznej obrony przy pomocy adwokata, jako jedno z fundamentalnych elementów rzetelnego procesu, nie może być ograniczane z tego powodu, iż oskarżony nie jest obecny na rozprawie (M. A. Nowicki: Nowy Europejski Trybunał Praw Człowieka. Wybór orzeczeń 1999-2004, Zakamycze 2005, s. 745 i nast.).

W zaistniałej sytuacji skoro na rozprawie dnia 5 września 2013r. nie stawiał się obrońca oskarżonego i nie stawiał się sam oskarżony, co do, którego Sąd nie miał wiedzy, czy w tym dniu oskarżony był już świadomy wypowiedzenia mu pełnomocnictwa przez adw. T. U. sąd nie powinien był prowadzić w tym dniu rozprawy. Tym bardziej było to niewskazane w sytuacji, w której brak było jednoznacznych przesłanek faktycznych do uznania, że oskarżony posiadał wiedzę o tym, że nie będzie reprezentowany na ostatnim terminie rozprawy przez ustanowionego obrońcę.

Zważywszy na charakter tego uchybienia nie sposób wykluczyć, że mogło mieć ono istotny wpływ na treść zapadłego wyroku, chociażby z tego względu, że jak podniesiono w apelacji oskarżony miał zamiar za pośrednictwem obrońcy zgłosić nowe wnioski dowodowe i takowe wnioski w apelacji zgłosił.

Z tych powodów zarzut apelacji jest zasadny, a jego skutkiem musi być uchylenie zaskarżonego apelacją wyroku Sądu Rejonowego w Bydgoszczy albowiem to właśnie przed tym sądem doszło do naruszenia prawa do korzystania z obrońcy. Mając na uwadze, że dla wydania wyroku okazało się wystarczające rozpoznanie tylko zarzutu obrazy art. 6 k.p.k., Sąd Odwoławczy ograniczył rozpoznanie apelacji tylko do tego zarzutu (art. 436 k.p.k.), uznając, że rozpoznanie pozostałych zarzutów byłoby bezprzedmiotowe dla rozpoznania wniesionej apelacji.

W toku ponownego postępowania Sąd Rejonowy winien prowadzić postępowanie w sposób, który zagwarantuje korzystanie przez oskarżonego z pomocy obrońcy, o ile oczywiście obrońca będzie na tym etapie postępowania występował. Odnoszenie się w tej sytuacji do pozostałych uchybień z kolei byłoby przedwczesne lub bezprzedmiotowe dla dalszego toku postępowania.

Przy ponownym rozpoznawaniu sprawy sąd rejonowy nie będzie zobowiązany do prowadzenia postępowania dowodowego w pełnym zakresie. Z uwagi na przyczyny uchylenia zaskarżonego wyroku nie ma w szczególności potrzeby bezpośredniego przesłuchiwanie wszystkich świadków, za ewentualnym wyjątkiem tych, których zeznania mają istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, w tym zasadny jest wniosek obrońcy oskarżonego zawarty w apelacji o konieczności bezpośredniego przesłuchania na rozprawie w charakterze świadka J. C.. Sąd I instancji winien również rozstrzygnąć o wnioskach dowodowych zgłoszonych przez obrońcę oskarżonego w apelacji.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Odwoławczy orzekł, jak w wyroku.